

Hai-Nyzhnyk P. P., Doctor of Historical Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Sciences, Head of the Department of Historical Studies, Research Institute of Ukrainian history (Ukraine, Kyiv), Hai-Nyzhnyk@ukr.net

Corruption in Ukraine: (in)opposition to the government and legislative populism (note from the recent past and the (un)lessons of historical experience)

In the article the problem of corruption in Ukraine at the legislative level and declarative combat it. The author notes the gaps in this area and highlights the state own vision of overcoming corruption in Ukraine.

Keywords: corruption, state reforms.

Гай-Нижнык П. П., доктор исторических наук, академик Украинской академии наук, заведующий отделом исторических студий, Научно-исследовательский институт украиноведения (Украина, Киев), Hai-Nyzhnyk@ukr.net

Коррупция в Украине: (не)противодействие власти и законодательный популизм (заметки с недавнего прошлого и об (не)уроках исторического опыта)

Анализируется проблема коррупции в Украине на законодательном уровне и декларативный характер борьбы с ней. Автор указывает на лазейки в этой сфере государственного строительства и высказывает своё видение борьбы с коррупцией в Украине.

Ключевые слова: коррупция, государственное строительство, реформы.

* * *

УДК 94(73:47+57):327.54:929 Кіссінджер

Гукало Т. В.,
здобувачка кафедри історії для гуманітарних факультетів історичного факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), taniadelano@yandex.ua

РОЛЬ ГЕНРІ КІССІНДЖЕРА У СТАНОВЛЕННІ РОЗРЯДКИ У ВІДНОСИНАХ США ТА СРСР

Розглянуто та проаналізовано період розрядки міжнародної напруженості у стосунках США та СРСР, зміну зовнішньополітичного курсу президента Річарда Ніксона, а також роль Генрі Кіссінджера, радника з питань національної безпеки, у цьому процесі.

Ключові слова: розрядка міжнародної напруженості, детант, американо-радянські відносини, Річард Ніксон, Генрі Кіссінджер.

Кінець 1960–х – початок 1970–х років займає важливе місце у історії американо–радянських відносин, а також у історії міжнародних відносин в цілому. Це був період розрядки міжнародної напруженості або детанту. В цей час лідери провідних держав зрозуміли, що проблеми потрібно розв'язувати дипломатичним шляхом, для того, щоб знизити ризик міжнародних конфліктів. Хоча детант тривав досить недовго, але він показав, що міжнародні конфлікти можна розв'язувати шляхом переговорів і пошуку діалогу, і що конфронтація і ворожнеча не можуть бути корисними жодній із сторін. Дослідження даної проблеми є досі актуальним, тому що сьогодні міжнародні конфлікти набувають все більшої сили, помилки і уроки минулого можуть бути корисними і у сучасній міжнародній ситуації, коли напруженість і конфронтація зростає з новою силою.

Важливим фактором у стосунках Радянського Союзу та США в післявоєнний час стала гонка озброєнь. СРСР досяг приблизно такого ж рівня озброєння, що і Сполучені Штати. Обидві країни вкладали величезні кошти у військову промисловість, ядерний арсенал за декілька десятиліть виріс настільки, що його хватило би для того, щоб знищити усе населення планети. Крім небезпеки ядерної війни, гонка озброєнь несла загрозу для економіки як США, так і для СРСР. Радянська економіка

взагалі перебувала в кризовому стані і потребувала доступу до західних технологій [1, с. 11].

На рубежі 60–70–х років у зовнішній політиці США відбуваються зміни у стосунках з СРСР. У січні 1969 року до влади у США приходить нова республіканська адміністрація президента Річарда Ніксона, яка, продовжуючи попередній зовнішньополітичний курс, зрозуміла необхідність переходу від «ери конфронтації до ери переговорів». Це був відхід від політики «холодної війни», перегляд стосунків між державами на користь безпеки і взаємовигідного співробітництва, це був період розрядки міжнародної напруженості або детанту. Розрядка, послаблення напруженості між США та СРСР – це перш за все їх взаємна угода виключити застосування сили, і тим більше війну, у відносинах одне з одним. Це визнання неминучості мирного співіснування між двома країнами [7, с. 42].

Ключову роль у становленні нової політики Сполучених Штатів відігравав Генрі Кіссінджер, який одночасно обіймав посади радника президента з питань національної безпеки США та державного секретаря США, він був одним із творців нової зовнішньополітичної стратегії США. Його вклад у процес переговорів між США та СРСР сприяв активній нормалізації та значному покращенню взаємовідносин між даними країнами. Ніксон, переважно під впливом Кіссінджера, розглядав розрядку у відносинах США та СРСР і як крок на шляху відродження довіри американської і світової громадськості до зовнішньої політики Вашингтона як такої, базові принципи якої формуються на засадах відданості ідеї загальному миру і глобальної стабільності. Вплив колишнього багатолітнього директора Гарвардського міжнародного семінару на формування нового концептуального фундаменту зовнішньої політики США часів Ніксона безперечно був визначальним. Практично в усіх критичних для того періоду ситуаціях Кіссінджеру вдавалося переконати президента у доцільності використання саме його версій міжнародного курсу Сполучених штатів [2, с. 63]. Розрядка стала одним із головних компонентів зовнішньополітичної стратегії США 1970–х рр. Вона проводилась для того, щоб видозмінити відносини Заходу і Сходу. На початку 1970–х рр. правлячі кола Сполучених штатів відчували необхідність привести зовнішньополітичну лінію США відносно СРСР у більшу відповідність до нових реалій у світі. Традиційна зовнішньополітична концепція стримування вже у другій половині 1960–х рр. завела у глухий кут відносини між Заходом і Сходом. Альтернативою їй у подальші роки став пошук компромісів, які сформували основу політики розрядки міжнародної напруженості.

Пішовши зі сцени, уряд Джонсона залишив своєму наступнику досить тяжкий внутрішньо– і зовнішньополітичний, економічний, моральний спадок. Адміністрація Ніксона зіткнулась, з однієї сторони, з фактом військово–стратегічного паритету США з СРСР, провалом американської інтервенції у В'єтнамі, а з іншої – з наростаючими виступами у країні і конгресі, світової спільноти і союзників США з вимогами покінчити з війною в Індокитаї, приступити до реального обмеження озброєнь, приєднатися до процесу послаблення міжнародної напруженості, що почалась у другій половині 60–х років у Європі.

Згодом після приходу до влади Ніксона був встановлений конфіденційний канал передачі інформації,

яким керували Добринін та Кіссінджер. Він був встановлений за ініціативою американської сторони у лютому 1969 року і діяв до кінця 1976 року, поки Кіссінджер продовжував керувати зовнішньою політикою США [3, с. 83]. По суті, це була форма секретного зв'язку між Білим домом і Політбюро ЦК КПРС, що діяла в обхід Держдепартаменту і інших державних органів обох сторін. Багато в чому саме завдяки цьому каналу стали можливими серйозні переміни в американсько-радянських відносинах та збільшення ступеню довіри і взаєморозуміння, що і призвело до розрядки міжнародної напруженості на початку 70-х років. Через цей канал проходили зондажі і узгодження позицій обох сторін, йшов обмін найбільш конфіденційною інформацією, оперативні знаходились вирішення найбільш складних і делікатних проблем американсько-радянських відносин. Проблеми ці виходили далеко за рамки двосторонніх зв'язків, оскільки торкалися питань по врегулюванню регіональних криз (В'єтнам, Близький Схід, індо-пакистанський конфлікт і ін.), обмеження стратегічних озброєнь, відносини з Китаєм, процес європейської розрядки і багато чого іншого. Кіссінджер зазначав: «Через канал прямого зв'язку була проведена безпрецедентна кількість переговорів. До цього він використовувався для урегулювання такої ж безпрецедентної кількості кризових ситуацій. Не дивлячись на викликану каналом прямого зв'язку бюрократичну плутанину, він представляв собою новаторський засіб, що дозволяв подолати формальності дипломатичної системи, бюрократизація якої все посилювалася» [8, с. XX]. Отже, цей канал і справді зіграв важливу роль у зближенні СРСР та США. Кіссінджер та Добринін були талановитими дипломатами, які уміли концептуально підходити до питань, а також розуміли необхідність проведення «реальної політики».

У 1971 р. адміністрація Ніксона активізувала контакти з радянським керівництвом, прагнучи підготувати візит президента до СРСР. У центрі американсько-радянського діалогу перебували такі питання: запобігання ядерної війни; обмеження стратегічних озброєнь; регіональні конфлікти, включаючи положення на Близькому Сході; досягнення угоди по Західному Берліну і проведення загальноєвропейської наради. При цьому Москва відтягувала зустріч на вищому рівні, розраховуючи добитися від Ніксона додаткових поступок.

Все ж в 1971 р. з'явилися ознаки деякого поліпшення американсько-радянських відносин. 30 вересня міністр закордонних справ СРСР А. Громико і державний секретар США У. Роджерс підписали угоду про заходи по зменшенню небезпеки виникнення ядерної війни між двома державами, яка фіксувала домовленості з попередження випадкового або несанкціонованого застосування ядерної зброї. Тоді ж було підписано угоду про удосконалення лінії прямого зв'язку між керівниками СРСР і США.

Однак, радянське керівництво продовжувало затягувати питання візиту Ніксона до СРСР. Подібна тактика призвела до вирішення американського президента відвідати спочатку Китай. Його візит в КНР відбувся в лютому 1972 р. Вашингтон отримав можливість «розіграти китайську карту». Москва змушена була рахуватися із загрозою подальшого зближення між США і Китаєм. Протидія подібного розвитку подій ставала одним з основних завдань радянської зовнішньої політики.

У травні 1972 року нарешті відбувся офіційний візит Р. Ніксона до Радянського Союзу. Результатом переговорів американського президента із радянським керівником Л. І. Брежневим був важливий політичний документ «Основи взаємовідносин між СРСР і США», в якому вперше в історії американсько-радянських відносин сторони підкреслили, що в ядерну епоху не існує іншої основи для підтримання стосунків між ними, крім мирного співіснування. Сторони взяли на себе зобов'язання уникати воєнної конфронтації і запобігти виникненню ядерної війни, проявляти стриманість у своїх взаємовідносинах, регулювати свої розбіжності мирним шляхом [4, с. 271].

Зустріч у Москві продемонструвала, що не дивлячись на глибокі протиріччя між цими державами, на їх протилежність у деяких питаннях світової політики, поліпшення відносин між СРСР та США можливе і необхідне як у власних інтересах, так і у інтересах всього міжнародного світу.

У 1970-х роках проводились переговори про обмеження стратегічних озброєнь, в результаті яких були підписані договір ОСО-І (1972), що включав Договір про обмеження систем протиракетної оборони (ПРО), який передбачав, що ні СРСР, ні США не будуть розгортати системи ПРО по всій території країни. У Договорі допускалося, що обидві країни можуть мати лише по два райони, які прикриваються засобами ПРО і включають не більше 200 протиракет.

Підписана разом з Договором Тимчасова угода про деякі міри в області обмеження стратегічних наступальних озброєнь передбачала заморожування на п'ять років кількості стаціонарних пускових установок міжконтинентальних пускових ракет наземного базування і пускових установок балістичних човнів.

Дані угоди були великим кроком на шляху до зміцнення міжнародної безпеки і послаблення загрози ядерної війни. Сторони констатували, що американсько-радянські відносини можуть будуватись лише на основі принципів рівної безпеки.

Після зустрічі у Москві були зроблені кроки для реалізації укладених там договорів, а також укладені нові угоди між США та СРСР. У жовтні 1972 р. були підписані угоди по деяких питаннях морського судноплавства, про урегулювання рахунків по ленд-лізу, про взаємне надання кредитів, а також торговельні угоди, які дозволяли радянським товарам вільно виходити на американський ринок. В угоді 1972 р. вдалося узгодити суму радянської заборгованості по ленд-лізу (600 млн. доларів) і умови її погашення. Москва погодилася виплачувати борг, але тільки після отримання режиму найбільшого сприяння в торгівлі. На жаль, реалізувати підписану торговельну угоду не вдалося. При проходженні закону про торгівлю реформу через американський конгрес в грудні 1974 року було прийнято положення про надання Радянському Союзу режиму найбільшого сприяння тільки за умови лібералізації його правил виїзду радянських громадян на постійне проживання в інші держави. Для радянського керівництва ця умова виявилася неприйнятною, і реалізація торговельної угоди була зірвана. Ця невдача стала тривожним сигналом наростання труднощів у процесі розрядки.

Підписання цих важливих угод сприяло розвитку співробітництва в торгово-економічній, культурній і іншій

сферах. Уже під час візиту президента Річарда Ніксона до Москви у 1972 році були укладені американо–радянські угоди про співробітництво у справах дослідження космосу, охорони навколишнього середовища, охорони здоров'я.

Влітку 1973 року відбувся візит у відповідь Л. І. Брежнєва до США. Під час зустрічей радянського керівника і його делегації із президентом Р. Ніксоном, Г. Кіссінджером та іншими керівними діячами США обговорювалися важливі питання американо–радянських відносин і світової політики, підписано дев'ять нових угод, що охоплювали дуже широке коло проблем – співробітництво у сфері сільського господарства, транспорту, дослідження Світового океану, мирного використання атомної енергії, розширення контактів і обміну у сфері науки, техніки освіти, культури і т.д.

Дуже важливою була Угода про запобігання ядерної війни, підписана 22 червня 1973 р. у Вашингтоні Р. Ніксоном та Л. І. Брежнєвим. У цьому документі йшлося про те, що США та СРСР, керуючись цілями зміцнення всезагального миру і міжнародної безпеки, а також розуміючи, що ядерна війна мала би катастрофічні наслідки для людства, погодились, що вони будуть діяти так, щоб запобігти виникненню ядерної війни між ними або із іншими країнами. Обидві держави зобов'язались також утримуватись від загрози використання сили проти іншої сторони чи іншої країни в обставинах, які можуть поставити під загрозу мир і міжнародну безпеку [6, с. 253].

Під час візиту Л. І. Брежнєва до США було прийняте рішення про перетворення американо–радянських зустрічей на найвищому рівні у постійно діючий інститут. Це дало стабільності і безперервності діалогу між двома великими державами, відкрило шлях для проведення чергової такої зустрічі у Москві влітку 1974 року.

Продовжуючи крок за кроком долати розбіжності та труднощі, обидві сторони у ході переговорів у Москві і Ореанде виробили та підписали ряд чергових угод і комюніке. Вони домовились, що Радянський Союз і Сполучені Штати мають досягти нової угоди про обмеження стратегічних наступальних озброєнь на період до 1985 р. Був підписаний додатковий протокол до договору 1972 р. про обмеження систем протиракетної оборони, який передбачав, що кожна сторона буде мати не два, а лише по одному району протиракетної оборони (ПРО). Було укладено договір про обмеження підземних випробувань ядерної зброї потужністю більше 150 кілотонн, причому обмежитись мінімальною кількістю випробувань нижче указанного порогу і проводити їх у рамках випробувальних полігонів, які мають оголошуватись.

Іншим напрямком співробітництва між цими двома країнами стали торгово–економічні і культурні зв'язки. В 1974–1975 роках вперше в історії відносин США та СРСР відбувся обмін офіційними візитами цих країн. Мали місце також зустрічі представників державних і суспільних організацій, йшов обмін науковими, культурними, спортивними організаціями. Москву відвідали багато ділових кіл США. У Вашингтоні було відкрито торгове представництво СРСР, у Москві – комерційне бюро США, представництва американських корпорацій і банків.

В результаті спільних зусиль зовнішньо–торгівельних організацій США та СРСР загальний об'єм американо–радянської торгівлі почав помітно зростати, досягнувши у 1976 році суми 2,2 млрд. карб. США піднялись на

друге місце серед західних торгових партнерів СРСР, поступаючись лише ФРН.

Успішно розвивалось американо–радянське співробітництво у сфері охорони здоров'я. Медиками обох країн було проведено багато зустрічей і конференцій для взаємного ознайомлення з роботою одне одного, розроблялись комплексні програми спільних досліджень.

Велику увагу та інтерес викликав спільний космічний проект «Союз – Апполон». У червні 1975 року радянські космонавти Олексій Леонов та Валерій Кубасов і американські – Томас Стаффорд, Дональд Слейтон і Венс Бранд успішно провели серію спостережень і експериментів, що мали важливе науково–технічне значення. Здійснення проекту свідчило про великі можливості співробітництва США та СРСР у справах освоєння космосу.

Однією із нових форм співробітництва у сфері науки та освіти стали обміни професорами для читання лекцій, а також молодими вченими для проходження наукового стажування. Ці контакти сприяли кращому взаєморозумінню, зросту довіри та взаємної поваги [5, с. 2].

Варто підкреслити, що незважаючи на розрядку у відносинах між США та СРСР, у Вашингтоні розуміли, що дана політика не здатна повністю усунути суперництво між країнами і так швидко не примирить їх у ідеологічному плані. Р. Ніксон та Г. Кіссінджер виробили такий підхід, який полягав у тому, щоб віднайти ті сфери, у яких можливо співпрацювати з СРСР і мати вплив на них там, де не було знайдено компромісу між державами. США не забували про свої національні інтереси, вони розраховували на трансформацію внутрішньої системи в СРСР, яка була би більш вигідною для Заходу. Вони прагнули розмивання соціалізму, послаблення соціалістичної співдружності та зміцнення західної демократії. Кіссінджер розумів, що перебувати у стані конфронтації із СРСР їм не вигідно, тому що так вони просто не можуть мати вплив на процеси, які відбуваються всередині соціалістичної співдружності. Він дотримувався своєї професорської тези, за якою головним показником успішної дипломатії є не мир, а стабільність. На практиці це означало, що головною загрозою для міжнародної спільноти вважалась ідейно–політична експансія СРСР і підбурювані ним революційні заворушення. Порушуючи статус–кво і не дотримуючись усталених норм міжнародного права, вони дестабілізують стабільність, яка виступає передумовою миру. Тому США і прагнули до внутрішніх трансформацій в СРСР, щоб Союз керувався раціональними обмеженнями у рамках балансу сил і приймав би участь у дотримуванні міжнародної стабільності. Отже бачимо, що для США розрядка була тактичним ходом, який мав би ще більше зміцнити їх становище у світі.

Кожна зі сторін прагнула в ході розрядки зміцнити свої власні позиції, домогтися для себе деяких переваг. При цьому США не готові були сприймати Радянський Союз як рівного партнера. В обмін на визнання паритету в галузі стратегічних озброєнь між двома наддержавами Вашингтон добивався від Москви згоди на збереження соціально–політичного статус–кво, включаючи «третій світ». Радянське керівництво трактувало розрядку зовсім по–іншому – як нарощування переваг СРСР і зміцнення позицій соціалізму. Звідси можливість конфліктів, і в першу чергу в зоні країн, що розвиваються, вступили

в новий етап визвольної боротьби. У зв'язку з подіями в Анголі (втручанням Куби і СРСР у громадянську війну в цій країні за участю ПАР) Г. Кіссінджер висунув тезу про те, що «радянська здатність проектувати силу» досягла якісно нового рівня, і закликав конгрес підтримати нові військові асигнування для відображення радянської загрози.

Розрядка не відмінила суперництва двох країн у нарощуванні ракетно-ядерних потенціалів. При цьому США робили ставку на збереження своєї технологічної переваги, на створення нових більш досконалих компонентів стратегічної тріади, на якісне поліпшення систем управління військами. СРСР подолав відставання у виробництві ракет і прагнув обійти США, розробляючи нові вдосконалені ракети середнього радіусу дії.

У період розрядки США закінчили війну у В'єтнамі, пішовши на укладення Паризьких угод 1973 року. Тим самим одна з тактичних завдань Вашингтона була виконана. Сполучені Штати могли активізувати свою зовнішньополітичну активність в інших напрямках. Зовсім інші висновки зробило радянське керівництво. Воно визнало фактичну поразку американців у В'єтнамі свідченням серйозного ослаблення потужності Сполучених Штатів. До цього додався Уотергейтський скандал і вимушений відхід Ніксона з поста президента в серпні 1974 року. США виглядали ослабленими і розгубленими. Тим самим Радянський Союз, на думку Кремля, отримував можливості успішно конкурувати зі Сполученими Штатами в глобальному масштабі. До цього додавалися збільшені фінансово-економічні можливості Радянського Союзу в результаті нафтової кризи 1973 і різкого зростання світових цін на енергоресурси.

Отже, розрядка міжнародної напруженості була важливим етапом у історії міжнародних відносин і відносин США та СРСР, важливу роль у становленні розрядки відіграв Генрі Кіссінджер. Але, незважаючи на примирення між двома великими державами, усі суперечності подолано не було, тому до кінця 70-х років конфронтація знову починає наростати і період розрядки завершується.

Список використаних джерел

1. Marvin L. Kalb, Bernard Kalb. Kissinger. – Artenova, 1974. – 577 p.
2. Дашкевич А. Принципові засади зовнішньополітичної стратегії США: від Трумена до Рейгана / А. Дашкевич. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 1996. – 73 с.
3. Дульян А. Г. Советско-американские отношения. Годы разрядки. 1969–1972 гг. Рассекреченные архивные материалы / А. Г. Дульян // Новая и новейшая история. – 2008. – №2. – С.82–89.
4. Громько А. Внешняя политика США: уроки и действительность. 60–70-е годы / А. Громько. – Международные отношения, 1978. – 312 с.
5. Кубрина Ю. С. Советско-американские отношения в 70–80-е годы / Ю. С. Кубрина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: conf.sfu-kras.ru/sites/mn2014/pdf/d01/s07/s07_071.pdf
6. Мельников Ю. М. Сила и бессилие: внешняя политика Вашингтона 1945–1982 гг. / Ю. М. Мельников. – М.: Издательство политической литературы, 1983. – 368 с.
7. Пірожкова Ю. Біля витоків американо-радянської розрядки: погляд Генрі Кіссінджера на позицію та інтереси Вашингтона / Ю. Пірожкова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2006. – Вип.82–84. – С.42.
8. Советско-американские отношения: Годы разрядки. 1969–1976: сборник документов. Том 1. 1969 – май 1972: в 2-х книгах. Книга 1. 1969–1971. – М.: Международные отношения, 2007. – 752 с.

References

1. Marvin L. Kalb, Bernard Kalb. Kissinger. – Artenova, 1974. – 577 p.
2. Dashkevych A. Pryncypovi zasady zovnishnyoi polityky SSHA: vid Trumena do Reagana / A. Dashkevych. – K.: Instytut svitovoi ekonomiky i mizhnarodnykh vidnosyn NAN Ukrainy, 1996. – 73 s.
3. Duljan A. G. Sovetsko-amerikanskije otnoshenija. Gody razrjadki. 1969–1972 gg. Rassekrechennyje arhivnyje materialy / A. G. Duljan // Novaja i novejsaja istorija. – 2008. – №2. – S.82–89.
4. Gromyko A. Vneshnaja politika SSHA: uroki i dejstvitel'nos't'. 60–70 gody / A. Gromyko. – Mezhdunarodnyie otnoshenija, 1978. – 321 s.
5. Kubrina Ju. S. Sovetsko-amerikanskije otnoshenija v 70–80-e gody [Elektronnyy resurs] / Ju. S. Kubrina. – Rezhym dostupu: conf.sfu-kras.ru/sites/mn2014/pdf/d01/s07/s07_071.pdf
6. Mel'nykov Ju. M. Sila i bessilie: vneshnaja politika Vashyngtona 1945–1989 gg. / Ju. M. Mel'nykov. – M.: Izdatiel'stvo politicheskoi literatury, 1983. – 368 s.
7. Pirozhkova Ju. Bilja vyotokiv amerykano-radians'koi rozriadki: pogliad Genri Kissindzhera na pozyciju ta interesy Vashyngtona / Ju. Pirozhkova // Visnyk Kyivs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – 2006. – Vyp.82–84. – S.42.
8. Sovetsko-amerikanskije otnoshenija: Gody razriadki. 1969–1976: sbornik dokumentov. Tom 1. 1969 – maj 1972: V 2-h knigah. Kniga 1. 1969–1971. – M.: Mezhdunarodnyie otnoshenija, 2007. – 752 s.

Gukalo T. V., competitor of the Department of History for Humanities History Faculty, Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kiev), taniadelano@yandex.ua

Henry Kissinger's role in the development of detente in relations between the US and the USSR

This article elucidates and analyzes the period of detente in relations between the US and the USSR, changing foreign policy of President Richard Nixon and Henry Kissinger role, advisor on National Security, in this process.

Keywords: detente, US-USSR relations, Richard Nixon, Henry Kissinger.

Гукало Т. В., соискательница кафедры истории для гуманитарных факультетов исторического факультета, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), taniadelano@yandex.ua

Роль Генри Киссинджера в становлении разрядки в отношениях США и СССР

Рассмотрено и проанализировано период разрядки международной напряженности в отношениях США и СССР, смену внешнеполитического курса президента Ричарда Никсона, а также роль Генри Киссинджера, советника по вопросам национальной безопасности, в этом процессе.

Ключевые слова: разрядка международной напряженности, детант, советско-американские отношения, Ричард Никсон, Генри Киссинджер.

* * *

УДК 94

Харченко О. В.,
історик, музеєзнавець, здобувач,
Центр пам'ятокознавства НАНУ і УТОПІК
(Україна, Київ), elena-muz@mail.ru

РОЗВИТОК ПРОВІДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ МУЗЕЇВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ В УКРАЇНІ (ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Аналізується сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку неформальної освіти у музеях художнього профілю. Розглядається зарубіжний та вітчизняний досвід культурно-освітньої роботи українських музеїв з відвідувачами.

Ключові слова: художні музеї, неформальна освіта, музейна педагогіка, музейні відвідувачі, культурно-освітня діяльність, музейна інформація.

На поч. ХХІ ст. формальна та неформальна освіта громадян України виступає важливою складовою життя сучасного суспільства. Сьогодні, художні музеї, як культурно-освітні заклади, згідно чинного законодавства, будують свою діяльність на гуманістичних засадах,